

Ministerstvo kultury

Maltézské náměstí 1
118 11 Praha 1

telefon: 257 085 111
fax: 224 318 155
e-mail: podatelna@mkcr.cz

MKCRX00AHQZ1

V Praze dne 30. 11. 2016
Č. j. MK 74500/2016 OPP
Sp. zn. MK-S 13678/2015 OPP

ROZHODNUTÍ

Ministerstvo kultury jako příslušný orgán státní správy na úseku státní památkové péče určený ustanovením § 2 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů,

n e p r o h l a š u j e

podle ustanovení § 2 odst. 1 a) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, **soubor „Transgaz“** za kulturní památku. Soubor sestává z: **budovy č. p. 325 na pozemku parc. č. 480/2, budovy bez č. p. na pozemku parc. č. 480/3 a budovy č. p. 365 na pozemku parc. č. 491/1, a dále pozemků parc. č. 480/1-5, 480/11, 480/12, 491/1, k. ú. Vinohrady, hl. m. Praha.**

V tomto řízení dle § 27 odst. 1 písm. b) zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, (dále jen správní řád) jsou účastníky řízení vlastníci budov a pozemků – společnost Phibell s.r.o., se sídlem Rohanské nábřeží 678/25, 18600 Praha 8 – Karlín, IČ 242 36 021, a společnost Vinohradská BLDG, a.s., se sídlem Václavské náměstí 815/53, 11000 Praha 1 - Nové Město, IČ 274 13 799, obě zastoupené
, doručovací adresa

O d ů v o d n ě n í

Ministerstvo kultury obdrželo podnět Klubu za starou Prahu ze dne 16. 9. 2015, v němž navrhl prohlášení souboru budov Transgaz v ulicích Vinohradská a Římská, Praha 2, za kulturní památku. K podnětu se připojila poradní komise Ministerstva kultury. Ministerstvo podnět vyhodnotilo, shledalo ho důvodným a na jeho základě a na základě doporučení své poradní komise zahájilo správní řízení o prohlášení souboru „Transgaz“ za kulturní památku v rozsahu: budova č. p. 325 na pozemku parc. č. 480/2, budova bez č. p. na pozemku parc. č. 480/3 a budova č. p. 365 na pozemku parc. č. 491/1, a dále pozemky parc. č. 480/1-5, 480/11, 480/12, 491/1, k. ú. Vinohrady, hl. m. Praha.

Klub za starou Prahu ve svém podnětu ze dne 16. 9. 2015 navrhl soubor v rozsahu dvou budov a pozemků: budovy č. p. 325 na pozemku parc. č. 480/2, budovy bez č. p. na pozemku parc. č. 480/3 a pozemků parc. č. 480/1-5 a 480/11-12. „*Soubor staveb bývalého*

Plynárenského dispečinku a Ministerstva paliv a energetiky, situovaný v bloku pod budovou Československého rozhlasu, mezi ulicemi Římská a Vinohradská, vznikl mezi léty 1966-1976 podle projektu Ivo Loose, Jindřicha Malátka, Jana Eisenreicha a Václava Aulického. Komplex tvoří tři stavby, zasazené do architektonicky ztvárněného parteru, jehož součástí je fontána při jihozápadní hraně pozemku. Rozdílná forma budov sleduje jejich různé náplně, komplex nicméně sjednocuje brutalistní pojetí hmot i prostoru, doplněné výrazně technicistními prvky.

Upřesňujeme, že podnět hovoří o třech stavbách, dle zákresu v katastru nemovitostí však jde o stavby dvě, neboť obě věžové stavby vyrůstají z jedné podnože a jsou tedy jedinou budovou pod jedním č. p. K popisu a stavební historii areálu uvádí:

„Budovy bývalého Centrálního dispečinku tranzitního plynovodu a Ministerstva paliv a energetiky jsou situovány na exponované ploše při ústí Vinohradské třídy, pod budovou Českého rozhlasu, poblíž budovy bývalého Federálního shromáždění. Tento kontext, tedy návaznost na frekventovanou Severo-jihní magistrálu (tehdy v projektu), stejně jako plánovaná funkce staveb, spoluurčily jejich podobu. Z prvotní architektonicko-urbanistické soutěže r. 1965 vyšla kompozice původně tří výškových administrativních budov při Římské ulici, směrem k Vinohradské doplněná patrovou hmotou, tvořící vhodné vyústění do Vinohradské ulice. Po roce 1970 byla tato koncepce nově rozpracována pro potřeby řídicího centra právě budovaného mezinárodního plynovodu nově ustaveným autorským týmem Aulický-Eisenreich-Loos-Malátek. Základní hmotové rozvržení zůstalo nezměněno: při Římské ulici zůstaly v novém projektu dvě výškové administrativní budovy, telemetrická řídicí ústředna byla vložena do snížené hmoty při Vinohradské a celý areál v mírně se svažujícím terénu byl prokomponován systémem teras, ramp a schodišť, který vytvořil urbanistickou krajinu pro solitérní objekty. Základní terén je tak vzhledem k Vinohradské třídě zvýšen o jedno podlaží. Z této úrovně se do Vinohradské ulice vysouvá obdélná deska budovy ústředny dispečinku, opatřená funkčním izolačním pláštěm proti hluku a vibracím (pod objekty jsou vedeny železniční tunely), vytvořeným z běžně dostupných žulových dlažebních kostek. Tento hmotný plochý kvádr je díky důmyslné konstrukci Juraje Kozáka kotven pouze ve čtyřech bodech (opět z důvodu ochrany výpočetní techniky proti vibracím) a z ulice může být podložen pouze křehkým proskleným válcem (dnes Zákaznické centrum VZP), který již byl součástí jinak volného komerčního parteru Vinohradské třídy. Působivý efekt levitace je umocněn hlavním přístupovým schodištěm na horní terasu, které prochází pod zadní stěnou této desky a ústí do další otevřené piazzety před administrativními budovami.

Administrativní budovy tvoří dva vztyčené hranoly čtvercového půdorysu, jejichž výška byla s ohledem na Národní muzeum regulována na devět pater (necelých 34 metrů). Nosná konstrukce s jediným středovým pilířem a nízkou výškou stropu vystupuje do fasády osmi obvodovými pilíři. Byla vyrobena z Atmofixu, stejně jako opláštění vrchních pater kanceláří. Zbytek pláště tvoří zavěšená fasáda z reflexního skla. Z kontrastu tíhy a lehkosti tak znovu vzniká efekt břemene, zavěšeného ve výškách.

Nedílnou součástí hodnoty areálu je architektonické ztvárnění prostoru v okolí budov. Stylově příznačné je jeho dvouúrovňové řešení s propojením schodišti a rampami. Při té příležitosti bylo invenčně využito ilustrativního prvku plynovodních potrubí namísto zábradlí. Stejně potrubí vytváří tunelové spojení všech tří budov, vedené v úrovni prvního patra. Prostory před budovami jsou ponechány jako volné piazzety, zadní část při Římské ulici je ponechána pro technologické zázemí, oddělené sochařsky ztvárněnými zídkami, zatímco exponované nároží zaujímá zahlobená fontána (bohužel dnes nefunkční a nekompletní). Jejím autorem je Ivo Loos.

Architektonické pojetí celého areálu jedinečným způsobem spojuje osobní styly jednotlivých spoluautorů; vkladem Loose a Malátka je estetizovaná poloha brutalismu, který Aulický i Eisenreich dotvořili ve stylu high-tech a počínající postmoderny. V podobně

syntetizujícím duchu, ač oproti lapidárnosti exteriéru s větší barevnou i tvarovou živostí, byly navrženy i interiéry, na kterých se podíleli především Ivo Loos, Jan Fišer a Josef Vrana. Do dnešních dnů se bohužel dochovaly jen některé detaily (schodiště, zábradlí, obklady, podhledy).“

Podnět byl doplněn podáním Klubu za starou Prahu ze dne 14. 12. 2015 a 23. 6. 2016, kde soubor hodnotí jako „*vynikající ukázkou stylově syntetické architektury 70. let, spojující prvky brutalismu, technicismu i postmoderny, ale také na našem území ojedinělou realizací postmoderního urbanismu.*“

Poradní komise Ministerstva kultury na svém 6. jednání 5. 2. 2016 doporučila řízení o prohlášení budovy za kulturní památku zahájit: „*Komise po dlouhé odborné diskusi dospěla k jednoznačnému doporučení, aby se navržený areál stal kulturní památkou. Uvedený areál představuje zcela výjimečné a přelomové dílo 70. let, a to jak z architektonického, tak konstrukčního hlediska, které v případě řídicího centra (dispečinku) determinovala technologie výpočetní techniky. Technologie spjaté s funkcí areálu se analogicky promítají do architektonických detailů, balancujících na pomezí brutalistní a technicistní architektury. Hodnota souboru, odrážejícího dobový stylový pluralismus, dále spočívá v řešení veřejného prostoru, který architekti koncipovali jako soustavu víceúrovňových piazzet. Logickou součástí architektonické kompozice je také budova někdejší Světové odborové federace, která by měla být zahrnuta do návrhu.*“

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v hl. městě Praze, ve svém odborném stanovisku ze dne 26. 11. 2015, NPÚ-311/80281/2015, nedoporučil prohlášení souboru za kulturní památku. Konkrétně uvádí, že areál představuje „*ojedinělou realizaci ve stylu hi-tech v České republice. Budovu dispečinku (řídicího centra) lze posuzovat také jako památku technickou, neboť její neobvyklá forma je dána specifickou funkcí a potřebami někdejší výpočetní techniky. Jedná se ale o torzo původní nedotažené urbanistické myšlenky solitérních objektů ve volném prostoru, který měl být vytvořen kolem severojižní magistrály. Areál se nachází na území památkové zóny Vinohrady, Žižkov, Vršovice.*“ Dále stanovisko odkazuje na své vyjádření ze dne 26. 10. 2015, č. j. NPÚ-311/72109/2015, ve kterém připustilo demolici areálu a stanovilo podmínky. Toto vyjádření v odůvodnění uvádí: „*Vzhledem k rozvoji automobilové dopravy vznikaly již od třicátých let 20. století plány na změnu dopravního i prostorového řešení území kolem Národního Muzea, které počítalo i s bouráním stávající zástavby. Tyto tendence pokračovaly i za II. světové války a tehdy vznikla myšlenka severojižní magistrály, podzemní dráhy a mostu přes Nuselské údolí. Ta byla dále rozvinuta v 60. letech jako severojižní dopravní průtah, předpokládající vedení tří magistrál a dvou západovýchodních tangent formou roštového systému a především rozsáhlou demolici několika desítek bloků domů v koridoru zasahujícím pruh území zhruba mezi Krakovskou až Balbínovou a Londýnskou ulicí. Realizován byl v letech 1973 – 1980, vzhledem k rozhodnutí o změně systému na 3 městské okruhy a 9 radiál (ZÁKOS, 1974), již jen jako torzo původní koncepce, s provizoriem (definitivním) v podobě dvou povrchových větví od hlavního nádraží (v Sokolské a Legerově). Trasa magistrály byla integrována do stávající sítě ulic a v nároží areálu tak zůstal dům „Nad Museem“, se kterým původní koncepce nepočítala. Později byl areál, který měl navazovat na volný prostor, zakryt novou zástavbou mezi ulicemi Rubešovou a Legerovou. Širší urbanistický záměr vložení výrazných solitérů jako symbolů nové doby, umístěných v zelených plochách podél trasy, vedené po estakádě, zůstal rovněž torzem a jeho nejvýraznější zrealizované části – budova centrálního dispečinku Na Bojišti, areál Transgasu, budova Federálního shromáždění a budova bývalého RP Na Florenci, dnes nahrazená areálem Florentina, byly zcela vyřáté z územních, historicky vzniklých urbanistických souvislostí. Přestože se jedná o budovy s nespornými*

architektonickými kvalitami, propisují se negativně (včetně areálu Florentina, který hmotově nijak nenapravil situaci nastolenou výstavbou RP) do blízkých i dálkových pohledů. (...) Budovy navržené k demolici jsou, v souladu s architektonickým stylem, ve kterém jsou provedeny, výrazně dominantní a záměrně působí ohromující jednoznačností. Vytvářejí zapamatovatelný obraz stavby s jasně zvýrazněnou konstrukcí a vyjádřením materiálu. Jedná se o prostorově velkorysou architekturu s kvalitním detailem, zmiňovanou i v literatuře (např. 20. století české architektury – R. Sedláková, P. Frič). Jako celek však dotčený areál nevytváří městotvorné prostředí a hmotově i měřítkem poškozuje prostředí městské památkové zóny. Vzhledem k tomu, že je pouze torzem původní, nedotažené myšlenky – vložení výrazných solitérních staveb do městské struktury, zůstal nesourodým uskupením, vymykajícím se z historicky utvářené blokové zástavby. Původně dominantní funkce, pro kterou byl postaven, již neexistuje a tak ani parter, který je vlivem výškového utváření obtížně přístupný z navazujících ulic, neplní svou funkci. V kontextu doby svého vzniku, jejímž je areál dokladem, nebral ve snaze o monumentalitu a zviditelnění ohledy na souvislosti historického vývoje lokality a na její měřítko. Oba administrativní objekty se díky své výšce propsaly negativně nejen do blízkých pohledů při nároží Římské a Rubešovy ulice, ale, přes částečné zakrytí pozdější zástavbou ve směru od Václavského náměstí, i do dálkových pohledů, a to především z prostoru zóny – ze Španělské ulice a z prostoru Pražské památkové rezervace – při křížení ulic Vinohradské a Legerovy a od budovy Hlavního nádraží. Objekty navržené k demolici jsou výrazným projevem architektonické dobové produkce 70. let 20. století. Podmínky sledují zdokumentování objektů, zachování hodnotných uměleckořemeslných prvků a ochranu okolních, plošně památkově chráněných budov. (...) Návrh nového využití území je naopak příležitostí pro rehabilitaci lokality, kterou by měla nová zástavba kultivovat a nenásilně se do ní měřítkem i v detailu začlenit.“

Účastníci řízení byli o zahájení řízení vyrozuměni podle § 3 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění (dále jen: o státní památkové péči) dopisem Ministerstva kultury ze dne 16. 3. 2016, č. j. MK 19712/2016 OPP. V souladu s doporučením poradní komise ministerstva byla do souboru zahrnuta i navazující budova původně Světové odborové federace, č. p. 365 na pozemku parc. č. 491/1 spolu s pozemkem, na němž stojí. Jde o budovu na úzkém obdélném půdoryse při štítové zdi budovy Rozhlasu, tvořenou žbt. skeletem a skleněnou fasádou, odstupňovanou po patrech nejprve předstupující, od 4. patra ustupující. Plášť budovy je tvořen vnějšími bodově uchycenými reflexními skly.

K navržené věci se vyjádřil na základě § 3 odst. 1 zákona číslo 20/1987 Sb., o státní památkové péči, **Magistrát hlavního města Prahy, odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu**, v dopise ze dne 28. 4. 2016, č. j. MHMP 752180/2016. V něm nedoporučuje prohlášení souboru za kulturní památku a uvádí, že posoudil kladně návrh na odstranění budovy č. p. 325 na pozemku parc. č. 480/2 a budovy bez č. p. na pozemku parc. č. 480/3 ve vydaných závazných stanoviscích, především v závazném stanovisku č. j. S-MHMP 1629705/2015 ze dne 30. 10. 2015 a uvádí, že ačkoli toto stanovisko nebylo vydáno pro účely prohlášení dotčených nemovitostí za kulturní památku, zabývá se i kulturně historickou a památkovou hodnotou ve shodě s vyjádřením NPÚ. Konkrétně uvádí: „MHMP OPP a NPÚ ÚOP PR zde jasně a podrobně prokázaly, že hodnota dotčených nemovitostí není ani taková, aby bylo nutné v rámci existující územní památkové ochrany (památková zóna) trvat na jejich zachování.“ Dále stanovisko rozvádí: „Dotčené nemovitosti jsou projevem dobového architektonického a urbanistického pojetí výstavby ze 70. let 20. století. Jako takové jistě mají místo v rámci životní tvůrčí dráhy jejich autorů (V. Aulický, J. Eisenreich, I. Loos aj. Malátek) i vypovídající dokumentární hodnotu. Takovou hodnotu má však přísně vzato každá stavba a skutečnost, že je určitá stavba dokladem autorského vývoje či dobového stavu

architektury a stavitelství, sama o sobě nezakládá důvod pro její prohlášení za kulturní památku. Dle platného zákona musí splňovat i kategorii významnosti. A tu dotčené stavby v kontextu území, kde se nacházejí, nesplňují. V kontextu mimořádně cenného a panoramaticky exponovaného území na rozhraní dvou významných památkově chráněných území, Pražské památkové rezervace a Památkové zóny Vinohrady, Žižkov, Vršovice, jsou zřetelnou urbanistickou i architektonickou závadou. Jejich základní prostorová koncepce i hmotová kompozice nerespektují pro území typickou blokovou zástavbu ani stabilizované výškové hladiny. Vytváří tak akontextuální komplex solitérních staveb, který rozrušuje typickou a jednoznačně patrnou hmotově prostorovou blokovou zástavbu Vinohrad, která je jednu z hodnot, pro niž byla tato historizující čtvrť prohlášena památkovou zónou. Komplex staveb se negativně propisuje i do panoramatických pohledů, kde jeho budovy konkurují blízkému Národnímu muzeu, které je dominantou celoměstského významu. Ze solitérního konceptu převyšovaných budov se vymyká pouze budova dnešního Unimexu, čp. 365 na pozemku parc. č. 491/1, která se přimyká přímo k budově Československého rozhlasu a dotváří svou úzkou boční fasádou uliční frontu Vinohradské třídy. I tato méně nápadná budova je však značně akontextuální, neboť je orientována průčelím do vnitrobloku a do jedné z nejvýznamnějších vinohradských ulic se otáčí boční fasádou.

Urbanistická koncepce, na jejímž základě stavby vznikly, byla vědomým pokusem předcházející socialistické éry vytvořit okolo severojižní magistrály sérii novodobých dominant a měla rovněž ideologický podtext ve snaze potlačit či „překonat“ charakteristickou zástavbu ze staršího období. Širší urbanistický záměr nové výstavby sousedící či blíže související se severojižní magistrálou spočíval ve vložení tvarově výrazných solitérů jako symbolů nové doby do historické blokové struktury. Základní koncept řešení byl přitom prioritně zaměřen na radikální dopravní řešení, v tomto případě severojižní magistrálu, protínající historické město, nikoliv na vlastní urbánní kompozici území, jímž tato dopravní stavba procházela. Z rozsáhlého záměru byla realizována pouze část v lokalitách Na Bojišti, dotčený areál Transgazu, budova Federálního Shromáždění či budova bývalého Rudého práva Na Florenci (odstraněno, nahrazeno novostavbou Florentina). Tyto stavby byly záměrně komponovány vzhledem k magistrále, tedy dopravní stavbě či dopravnímu spojení, a doslova „šly napříč“ dosavadní urbanistickou strukturou. Tímto svým pojetím jakéhosi „architektonického lemu“ dopravní stavby zcela pochopitelně narušily historicky vzniklé urbanistické souvislosti a vazby ve všech územích, jichž se tato ad hoc naplánovaná zástavba dotkla.

Různé měřítko, tvar, materiál i celkové uspořádání dotčených objektů bývalého Transgazu vnáší do vinohradské blokové struktury neuspořádanost a neklid a ani prostranství mezi objekty se kvůli různým výškovým úrovním nestalo reálně využívaným veřejným prostorem. Jakkoliv se možnost dotvořit blok nabízela, nebyla vědomě využita, neboť vycházela z modernistické představy kompozice oddělených komponovaných solitérních staveb, jak je ostatně pro dobové architektonické a urbanistické cítění příznačné. Velmi problematické se jeví zejména kompoziční a výškové dominanty tohoto souboru: oba věžové administrativní objekty. Ty jsou svými rozměry a proporcemi stavbami, které jsou historickému prostředí zcela cizorodé. Ani budova čp. 365, propisující se úzkou boční fasádou do Vinohradské ulice, však není natolik originálním nebo kontextuálním dílem, aby byla pro své kvality prohlášena za kulturní památku. Stavby nejsou rovněž dochovány komplexně, dobové interiéry vesměs zanikly. Upravovány, byť se značným ohledem na původní řešení, byly i jejich fasádní pláště. Do jisté míry jsou tak stavby navržené na prohlášení za kulturní památku pouhou slupkou původního řešení.“

Na žádost ministerstva se věcí zabývala i **Komise pro ochranu památkového fondu vzniklého ve 2. pol. 20. století**, při generálním ředitelství NPÚ, která doporučila prohlášení souboru. Z dopisu ze dne 15. 8. 2016, č. j. NPÚ-310/50270/2016 však vyplývá, že komise věc

projednala pouze korespondenčně, bez živé debaty, umožňující bezprostřední zpětnou vazbu se zamyšlením nad pochybnostmi. Dopis vzbuzuje pochybnosti o komplexnějším pohledu především v hodnocení urbanistického řešení: „*Areál představuje značně ojedinělý příklad pokusu moderních architektů ztvárnit část vnitřního města moderním tvaroslovím, ale tak, aby přitom bylo dosaženo hodnot typických pro rostlé město. Z tohoto hlediska má areál velmi málo domácích obdob a zaujímá tedy důležité místo v dějinách poválečného československého urbanismu. Část tradičního vinohradského bloku, jehož obvod dnes vyznačují budovy Českého rozhlasu a nové obytné a kancelářské stavby naproti Národnímu muzeu, si architekti představili jako terasovitou mikrokrajinu, z níž vystupují rozmanitě členěné budovy pro provoz dispečinku a odborovou federaci. Vizi živého a zalidněného prostoru, kam budou pasanti chodit do restaurace na terasách nebo do obchodů po celém areálu, zmařil fakt, že od vnitřního města Transgas oddělilo rameno Severojižní magistrály, přesto nemá takový pokus o nový, ač historii inspirovaný typ městského prostoru v centru Prahy žádnou rovnocennou obdobu.*“

Účastníci řízení byli dopisem MK ze dne 12. 9. 2016 v souladu s § 36 odst. 3 správního řádu informováni o tom, že již byly shromážděny všechny podklady pro rozhodnutí a byli vyzváni, aby se vyjádřili jak k nim, tak ke způsobu jejich zjištění, případně navrhli jejich doplnění v zákonem stanovené lhůtě. Této možnosti využili, dne 23. 9. 2016 se jejich zástupce seznámil se spisem.

Účastníci řízení vyjádřili svůj nesouhlas s prohlášením již v dopise ze dne 25. 12. 2016, 17. 12. 2015 a 29. 6. 2016, kde informují o svém záměru na místě areálu postavit novostavby, které by rehabilitovaly urbanistickou strukturu území. Rovněž zaslali řadu vyjádření k tomuto záměru, která nahrazení souboru novostavbami podporuje: od doc. Ing. Arch. Jakuba Ciglera, ing. Arch. Zdeňka Lukeše, Doc. Ing. Arch. Pavla Halíka, CSc, Prof. Ing. Arch. Martina Rajniše, Mgr. Patrika Líbala, Prof. Ing. Arch. Vladimíra Šlapety, Mgr. Věry Müllerové, Ing. Arch. Evy Jiřičné, PhDr. Josefa Holečka, vyjádření NPÚ č. j. NPÚ 311/72/109/2015 a text závazného stanoviska OPP HMP č.j. 1894248/2015.

Své závěrečné vyjádření zaslali účastníci řízení v dopise ze dne 6. 10. 2016. V něm opětně poukazují na výše uvedená stanoviska NPÚ a OPP MHMP, vydaná k záměru novostaveb na místě stávajícího areálu, dále k nižší míře autenticity staveb a především k urbanistické kompozici: „*Navrhované stavby nevznikaly jako většina staveb z období normalizace v proluce (například obchodní dům Kotva nebo Máj), ale na základě demolice starší urbánní struktury. Expresivní tvarové řešení tak bylo vykoupeno drastickým úbytkem památkových hodnot. Základní prostorově-hmotová kompozice areálu Transgasu nerespektuje pro území typickou blokovou zástavbu Vinohrad ani výškové hladiny. Výrazně se uplatňuje v panoramatických pohledech, kde konkuruje Národnímu muzeu. Heterogenní měřítko, tvar, materiál i celkové uspořádání dotčených objektů vnáší do blokové struktury neuspořádanost a neklid. Pojetí celého souboru vychází z dobové brutalistické představy vědomě akontextuální abstraktní kompozice solitérních staveb, jak je pro brutalistické architektonické a urbanistické cítění příznačné.*“ K technickému řešení staveb souboru dopis uvádí: „*Ani technické či technicko-konstrukční řešení budov nezakládá důvod pro jejich prohlášení za kulturní památku, a to především pro reálně nikterak velké rozpony těchto staveb. Není známo, že by konstrukční řešení těchto budov byla dávána za příklad jinde než v oponovaném vyjádření a byla publikována. V případě slohového charakteru a estetického výrazu mohou být hodnoty (znovu)objeveny po letech. Technická řešení jsou však zpravidla zaznamenávána a popularizována ihned. Dovolíme si uvést dva příklady technického řešení, které podle našeho názoru nejsou unikátní a vlastně ani příliš funkční. Z toho důvodu nevytvořila opakování hodný vzor pro jiné realizace. V textu navrhovatelů bylo v minulosti vícekrát zmíněno, že stavba dispečinku unikátně řeší ochranu proti vibracím. Ochrana*

spočívala ve vytvoření kvádrů (někdy též navrhovateli nazývaného „levitujícího kamenného květu“) podepřeného pouze ve 4 bodech, osazených mostními ložisky. To je v mostním inženýrství používané řešení, které sice řeší ochranu proti vibracím v místě tehdejšího sálového počítače, nicméně naopak znásobuje problém koncentrace zatížení (reakcí) do tunelové klenby. To je patrně i důvod, proč v tunelu začalo docházet vlivem poškození hydroizolace tunelu k průsakům. Alternativním a spolehlivějším řešením mohlo být podepření ve více bodech, se stejnými mostními ložisky, nebo přes pružnou gumovou vložku do zdvojené základové desky. Napětí ze stavby by se tak výrazně snížilo a odlehčilo namáhané tunelové konstrukci. Ochrana proti vibracím naopak vůbec není řešena ve věžové části, při průjezdu vlaků tunelem je v nižších podlažích tento jev (otřesy, hluk) velice patrný a nepříjemný.

Dalším rozporuplným příkladem je vychvalovaná nosná superkonstrukce věžové části, kterou lze nazvat „unikátní“ snad jen proto, že je tak zásadně nevyhovující pro daný účel, že nikdo rozumný to už raději na jiných stavbách neopakoval. Flexibilitu moderních kanceláří lze zajistit i jinak než vysoce tepelně vodivými neizolovanými ocelovými Vierendelovými nosníky na výšku typického podlaží, vytaženými skrz zasklení mimo obvodový plášť na v exteriéru umístěné svislé ocelové sloupy. Toto řešení totiž přináší neřešitelné detaily, masivní úniky tepla, problém kondenzace, špatné mikroklima v kancelářích, ne hospodárné využívání zdrojů energie a v neposlední řadě zbytečné zatížení konstrukce vlivem střídání teplot. Dle dostupných archivních údajů se s tímto problémem snažil tehdejší vlastník, federální ministerstvo paliv a energetiky, něco dělat, ale bezvýsledně.“

Během hodnocení Ministerstvo kultury konstatovalo, že jde vskutku o neobvyklé dílo architektury 70. let v Čechách, které odráží dobový stylový pluralismus. S tímto odůvodněním ostatně bylo řízení o prohlášení souboru zahájeno. Po prozkoumání všech dalších aspektů památkové hodnoty souboru ovšem je zjevné, že zastánci prohlášení souboru z řad odborné veřejnosti přehlíží zjevné nedostatky souboru, jež nejsou zaviněny jeho tvůrci (architekti Loos Malátek a Aulický), nýbrž nekontextuálním uvažováním urbanismu 60. – 70. let. Spočívají především v jeho urbanistickém začlenění (či spíše nezačlenění) do organismu města. Zopakujme zde, co vedlo k dnešní podobě souboru: původní koncepce areálu vycházela z projektu II. etapy Severojižní magistrály, která měla být vedena po estakádě v širokém pruhu nad Muzeem. Řada městských bloků až k Nuselskému mostu měla být zbourána a měla být nahrazena výstavbou nových solitérních budov podél celé trasy. Tomuto záměru měl být obětován i architektonicky hodnotný funkcionalistický činžovní dům na Vinohradské č. p. 343 (tzv. Žáček). Na tuto urbanistickou vizi navazoval původní projekt administrativního centra pro pražské plynárny arch. Loose a Malátka z roku 1966. V roce 1967 byl spuštěn do provozu plynovod „Bratrství“, kterým přes do ČSSR začal proudit sovětský zemní plyn. Na spuštění navazovala výstavba tranzitního plynovodu, kdy se ČSSR stalo přepravním sovětského plynu do tehdejšího západního Německa a v této souvislosti došlo ke změně určení areálu pro účely ústředního dispečinku tranzitního plynovodu (Transgaz), s kanceláři pro ministerstvo paliv a energetiky a budovou Světové odborové federace, který do základní kompozice zapojil i stavbu s dvojicí věží z Loosova a Malátkova původního návrhu. Projekt byl zamýšlen jako „živá pěší křižovatka“, s dvouúrovňovým obchodním parterem, která měla být přístupná ze široké plochy pod estakádou. První změnou urbanistického konceptu tedy byla změna využití – z dispečinku pražských plynáren na dispečink tranzitního plynovodu, sídlo ministerstva paliv a energetiky a pobočky Světové odborové federace, nesoucí s sebou důraz na reprezentaci. Areál měl být otevřen směrem ke křižovatce Legerova a Vinohradská, s tím, že Vinohradská třída měla být pěší zónou, osázenou alejemi stromů. Další významnou změnou konceptu byla skutečnost, že byl opuštěn koncept umístění magistrály na estakádě, který by zničil řadu hodnotných bloků obytných budov. Architektonicky hodnotný dům Vinohradská 343 byl tedy zachován, ale areál

Transgazu na něj nijak nenavazuje, neboť od počátku počítal s jeho zbořením, byl komponován jako pohledově i provozně otevřený směrem ke křižovatce Legerova – Vinohradská, což se nikdy nenaplnilo. Poslední významnou změnou je novostavba budovy z 90. let na trojúhelníkovém půdoryse mezi ulicemi Rubešova a Legerova, která definitivně pohledově oddělila areál, jenž měl být základní pohledovou dominantou od magistrály, jedním z významných článků volného řetězce novostaveb podél magistrály. Areál se stal pro své okolí téměř uzavřeným světem bez živého dění. Doc. Halík ve svém vyjádření výstižně charakterizuje problematičnost urbanistického řešení areálu: „*Co se týká architektonické hodnoty staveb, byla na svou dobu dobrá. Projektovali je tehdy mladí architekti Malátek, Loos, Aulický, inspirovaní anglickým brutalismem. Podléhali, jak bylo v 60. letech zvykem nejen u nás, ale v celé Evropě, antiurbanistickému konceptu, to znamená, že odmítali systém tradiční blokové zástavby, na jehož principech byly Královské Vinohrady a ostatní pražské čtvrtě postaveny. Nahrazovali ji samostatnými stavebními tělesy, což odpovídalo programu funkcionalistické moderny, jakoby jejich výstavba neprobíhala v srdci velkoměsta, ale na zelené louce. V tomto urbanistickém kontextu spočívá dnes jejich slabina, takže v současných ekonomických podmínkách i v podmínkách velkoměstského provozu začíná jejich funkční a urbanistická hodnota upadat.*“ Pohled Komise pro ochranu památkového fondu vzniklého ve 2. pol. 20. století je nepřesvědčující, vykazuje zúžení, dané specializací na určitý dobový výsek, kdy se komise nevypořádává se slabinami areálu. Hodnoty „typické pro rostlé město“ (jak uvádí komise) v areálu nenajdeme, naopak, monumentální stavby spolu s množstvím terénních bariér odrazují od oživení a zalidnění parteru. Skutečnost je taková, že Vinohradská třída, ačkoli je rovněž oddělena Severojižní magistrálou od vnitřního města a je nadto plně frekventovaná automobilovým a tramvajovým provozem, přesto pulzuje pěším životem města, parter je plný obchodů a restaurací, s výjimkou areálu Transgaz, který je typickým produktem urbanismu 60.-70. let 20. století. Tehdy se pohlíželo na architekturu století 19. jako na méně hodnotnou a prosazovaly se všude ve světě vize radikálních „moderních“ vstupů architektury do zastavěného prostředí bez snahy o kontextuální provázanost. V tomto konkrétně řešeném místě byla podle těchto principů radikální intervence projektována nejen severojižní magistrála, ale i přestavby a nástavby budovy plodinové burzy pro potřeby Národního shromáždění (inspirovaná pravděpodobně budovou FBI ve Washingtonu), v těsném sousedství historických budov Národního muzea a Státní opery, které se staly pouhou kulisou výhledů z novostavby. Na tyto urbanistické chyby navazuje areál Transgaz, nemírní je, nýbrž se snaží potvrdit jejich oprávněnost. Jde o urbanistické postupy, které jsou dávno překonané, neboť neosvědčily svou životaschopnost. Nadhodnocení urbanistických kvalit souboru v některých shromážděných podkladech jsou zjevné i v návrhu KZSP, který dokonce hovoří o „ojedinělé realizaci postmoderního urbanismu“, aniž by toto tvrzení doložil. Dodáváme, že pojem „postmoderna“ byl poprvé publikován v roce 1979 v knize Jeana-Françoise Lyotarda *O postmodernismu*, do architektury byl zaveden v letech 80. a vyznačuje se eklektickým využitím starších stylových forem, ty bychom ovšem v areálu Transgaz hledali marně.

Dále se ministerstvo zamýšlelo nad hodnotami architektonického, konstrukčního a technického řešení. Je nesporné, že architektonicky nejzajímavějším je ztvárnění budovy, určené pro provoz počítače, tedy prostřední budovy ve tvaru kváдру na mohutné betonové podnoži, který svou hmotovou kompozicí vědomě navazuje na kvádr nástavby budovy Národního shromáždění, nyní Národního muzea. Drobný detail žulových kostek zasazených do betonového pláště kváдру budově nejen přidává potřebnou hmotnost (z hlediska nežádoucích vibrací počítačových sálů), zároveň dává drobný detail fasádám objemově monumentální stavby. Budova pro Světovou odborovou federaci vyznívá ve svém „útlosti“ a prosklení velmi odhmotněně a svojí elegancí navazuje plynule na kontext Vinohradské třídy.

Vtipnost nepostrádají ani prvky, upomínající na trouby plynovodu – tedy roury, v nichž jsou umístěny spojující chodby dvou budov a zábradlí veřejného prostoru piazzety. Toto odlehčení a hravost však nepostačují k zapojení areálu do okolního života. Samotné piazzety se svými mnoha výškovými úrovněmi a řadou schodišť tvoří nepříznivou bariéru pro pěší, prostor nevybízí k zastavení, ale ani k prostému průchodu. Konstruktivním a technickým řešením vyniká především budova pro počítače. Toto řešení je důmyslné, zároveň však i značně riskantní, jak podrobně uvádí účastník řízení výše.

Z výše uvedených důvodů Ministerstvo kultury dospělo k závěru, že architektonické kvality souboru nevyvažují jeho závažné urbanistické nedostatky. Proto předmětný soubor nesplňuje podmínky pro prohlášení věci za kulturní památku ve smyslu ustanovení § 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Poučení

Proti tomuto rozhodnutí lze podle ustanovení § 152 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení rozklad. Lhůta pro podání rozkladu počíná běžet podle § 40 odst. 1 písm. a) správního řádu den následující po dni, kdy bylo toto rozhodnutí doručeno. Doručení písemnosti upravuje § 23 a § 24 správního řádu, který stanoví, že nebyl-li adresát tohoto rozhodnutí zastižena, rozhodnutí se uloží v provozovně provozovatele poštovních služeb. Jestliže si adresát uložené rozhodnutí ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy bylo rozhodnutí k vyzvednutí v provozovně provozovatele poštovních služeb připraveno, nevyzvedne, považuje se rozhodnutí podle § 24 odst. 1 správního řádu za doručené posledním dnem této lhůty (od tohoto dne běží v tomto případě lhůta pro podání rozkladu). Doručení písemnosti pomocí datové schránky upravuje § 17 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, který rovněž stanoví přednostní doručování dokumentů prostřednictvím datové schránky. Nepřihlásí-li se adresát do své datové schránky ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručení posledním dnem této lhůty. O rozkladu proti tomuto rozhodnutí rozhoduje ministr kultury. Rozklad se podává u Ministerstva kultury na výše uvedenou adresu.

Mgr. Ing. Eva Trejbalová
vedoucí oddělení ochrany kulturních památek
v odboru památkové péče Ministerstva kultury

